

het zielsbewegen doet zien, geheel anders dikwijls dan het verguldsel van den buitenkant en de uiterlijke statie. En dat alles is geen fantasie, maar uit oude brieven geputte werkelijkheid, die met groote zorg en uitgebreide kennis van zaken en toestanden is gerangschikt, bewerkt, belicht. 'Gebeuren is veelal gering, maar daar gaat het ook niet om: 'tis de analyse der verhoudingen, het ontleden der karakters, 'tis het leven zelf, dat de Auteur beschrijft. „Daarmee“, zegt Jer. de Vries in z'n voorwoord voor den bundel „Silhouetten“, „daarmee wordt de vertelling de kleine, eenvoudige, historische roman van ouderwetsche, deftige huishoudens op afgelegen huizen, die dommen achter hooge boomen in onbewogen grachten. De verhalen zijn bovendien geschreven in dien vlotten, aan gewilde en bestudeerde woordkeus vreemde stijl, die bij den inhoud past, den rustigen, vertrouwelijke stijl, waarin memoires en brieven geschreven zijn in den tijd, toen men nog schreef. Gij leest het, zooals ge een ouden brief zoudt lezen, vierkant Hollandsch papier, met de vrouwen in 't lang en overdwars, en 't gebroken lak, en het met veeren pen zwierig geschreven adres op den achterkant.... Al het materiaal uit de oude doos heeft de Auteur niet alleen voortdurend ter beschikking, maar het wordt gehanteerd met een gemak, alsof ze er bij was opgevoed.... Niets gezocht of gemaakt.... Zij draagt het oude goed met een gemak van iemand, die er in thuis hoort. Niets te veel, dat met nadruk op het ongewone de aandacht vestigt en de illusie breekt.... De personen letten niet op u, doen of ge er niet bij zijt en leven met hun kleeren en hun ziel hun eigen leven in de wereld, waartoe zij behoeven.... Het is een wereld, die voorbij is en die niemand met ernst terug verlangt. Maar zijn bekoring heeft hij.... Wij leven in een tijd, waarin men zijn kamers vol propst met oude kandelaars, lampjes, borden en allerlei goed en snuisterij, waarmee onze vaders leefden. Welnu, hier hebben onze liefhebbers iets van den ouden geest erbij.”

Aan deze karakteristiek kan, nu het gaat om een beeld van het werk der Schrijfster als geheel, nog één ding worden toegevoegd, belangrijk, omdat het zoo treffelijk spreekt van de fijne psyche, die dit werk kenmerkt. Het is de opmerking, dat in 't bijzonder de vrouwenfiguren in L. E.'s romans zoo zuiver zijn geteekend, zoo precies in het specifiek vrouwelijke uitkomen en met zooveel begrip meeleven in haar vreugde, maar vooral haar lijden zijn uitgebeeld. Men bezinne zich eens op z'n lectuur van deze mooie boeken en men zal overal en altijd die vrouwenfiguren vinden, veelsoortig in haar openbaring, maar altijd fijn geschilderd, de duidelijke scheppingen van eene, die uit eigen vrouwelijke psyche schrijft. En vooral waar het geldt de tekening van lijdensgestalten, als de beide Fransche prinsessen uit „Mesdames“ of Elisabeth Colmabge, tintelt er diepe deernis, innig medegevoelen uit medelijden in het beeld, dat wordt ontworpen. Er zou metterdaad een rijke, psychologisch vormende studie te geven zijn over de vrouwenfiguur uit L. E.'s werk. En in zoo'n studie zou het zielebeeld van de Schrijfster zelf geheel zijn gegeven.

Zoo dan is de kunst, die L. E. ons heeft geschonken. Ze is fijn als oude broderie. De kleur is als die van oude prenten. Ze is rustig, als de statige huizen zelf, die droomend staan langs een oude gracht. Ze heeft niets van het gejaagde, het nooit-bevredigde van den modernen mensch, maar niettemin glinstert er in de zuivere menselijkheid. Er is geen sprake van al wat onzen tijd beweegt en beroert en toch doet ze nieuwe dingen zien, omdat ze velen een voorbijgegaan, maar onbekende wereld opent. Ze is tenslotte, maar zeker niet ten-minste, echt christelijke kunst, getuigend hier van diepe godsvrucht, elders van geloofsstrijd, soms van twijfel, vaak van de verzokerdheid in het vast vertrouwen. Ze is één groote les der historie, maar dan gegeven door eene, die de geschiedenis en haar gebeuren, de menschen en hun bewegen, heeft gezien in het hogere licht, dat een leven bij Gods Woord over alle dingen glansen doet.

Daarom eeren we haar, die deze in den vollen zin schoone kunst heeft mogen geven en met dankbaarheid zullen we haar werk bewaren en aan onze jongeren voorhouden als mee van het allerbeste, dat christelijke literatuur heeft voortgebracht.

C. T.

Polemiek „De Rotterdammer“. I. Pluriformiteit.

Verleden week kon ik — gelijk gezegd — terwille van het register, niet ingaan op de artikelen, die „De Rott.“ gaf. Heimelijk was ik daar blij om, omdat een week uitstel mij gewenscht leek. Ik had n.l. reeds verleden week getracht in de „Delfshavensche Kerkbode“ eenige zeer kromme dingen recht te zetten, en vooral den heer H.

Diemer publiek aangeboden, hetzij in zijn blad, hetzij in een ander, zakelijk antwoord te geven op een „vriendschappelijk“ zijnerzijds gestelde vraag over hetgeen z. i. het „hart der kwestie“ was, los van alle persoonlijkheden, en met volledige overname van elkaars artikel, voorzover het deze „vriendschappelijke“ en voorts het „hart der kwestie“ rakende vraag betrof. Ik hoopte, dat de heer Diemer toonen zou, niet door een gemakkelijk betoogje zich te laten omringen door een paar ja-knikkende lezers, wier brieven hij thans opneemt (van de brieven van tegen hem zeer opponeerende abonne's, die mij gedeeltelijk een afschrift zonden van hun missives, neemt de heer D. geen letter op, belaaa), maar nu eens mannelijk, degelijk, christelijk een zakelijk debat te openen met eerlijk weergegeven pro of contra.

Het mocht evenwel niet baten. Het gaat den heer Diemer nog steeds als enkele jaren geleden. Als hij zelf vriendschappelijke brieven schrijft, die hij — welk een administratie voor een groot blad — na een poosje „den vuurdood verwijst“, dan noemt hij, wat eerst een ernstig verzoek was (zoo ernstig, dat het gevaar van afwijzing hem een „o wai mir“ ontlokte) nu ineens „van weinig waarde“. Op gelijke wijze wordt thans zijn vriendschappelijke vraag om een ernstig antwoord inzake het hart der kwestie ineens genegeerd, nu het blijkt dat hij hebben kan wat hij wil.

Had de heer Diemer mijn aanbod voor objectief debat aangenomen, dan had ik veel onaangenaams kunnen terzijde laten (daarom was ik dan ook verleden week heimelijk blij met het gedwongen uitstel). Nu evenwel blijkt, dat de heer Diemer evenmin minderwaardige beschuldigingen terugnemen als zijn eigen populair gestelde vragen beantwoord wil zien, ben ik gedwongen, hier eenige scheeve dingen recht te zetten.

Om niet al te veel „lappen“ van „De Reformatie“ telkens te nemen, zal ik het antidotum in kleine doses geven; dat kan, omdat de heer D. blijkt, het bijl-tje neer te leggen, zoodat ik hem niet noodeloos ophoud. Nu de „Delfsh. Kb.“ een week vóór kwam, citeer ik gemakshalve daaruit. Enkele kleinigheden blijven weg, die voor onze lezers reeds besproken waren.

Voor ditmaal begin ik met het minst „nare“ deel van deze polemie: de „hart-skwestie“ der pluriformiteit, die de heer D. wel aansnijden, doch niet oplossen wil:

Tot zoover had ik geschreven, toen het tweede artikel van den heer Diemer mij onder de oogen kwam. Dit vervolgstuk heeft de verdienste, dat het in anderen toonaard staat, maar voorts is zijn NUT nog disputabel.

Want in het tweede artikel wordt nu ineens een redeneering op touw gezet over de pluriformiteit der kerk; deze kwam reeds even om den hoek gluren in mijn bovenstaande verweer.

In dit tweede artikel zegt de heer D. weer, dat ik de discussie op zijpaden heb geleid. Ik ben zoo vrij, daar vriendschappelijk om te glimlachen, zoolang niet precies gezegd wordt, welke zijpaden dat zijn. Ik geloof van die uitstapjes niet veel; maar misschien zal de heer D. ze nog wel met klem van redenen aanwijzen.

Maar ik zou — niet om me te „wreken“ over zoo'n kleinigheid, doch alleen uit respect voor den heer D., die indertijd meent, nu het hart der kwestie te raken, willen zeggen, dat heel dit tweede artikel een flinke uitstap van de Rotterdammer is.

Hart der kwestie is niet anders dan: a. of „De Rotterdammer“ als interkerkelijk blad naar meer dan één kant aanproberen moet, wat innerlijk tegenstrijdig is, en nog in debat is tusschen de Christelijke belijders, allen abonne's van het blad;

b. of mijn polemie een hobby was dan wel een serieus bedoeld werk — op dat punt viel „De Rotterdammer“ mij aan, ik het blad niet; de ziel van den heer D. lag buiten mijn gezichtsveld.

Een debat nu over de pluriformiteit der kerk gaat buiten die twee punten volstrekt om.

Tenzij de heer Diemer meenen mocht, dat ik er nog nooit aan gedacht heb. Maar dat zal hij wel niet meenen. Hij moet dus onderstellen, dat ik in het bepaalde geval (Chr. Geref. Kerk) er anders over denk dan hij. Maar denken is geen kwestie van ziel.

Als de heer D. NU vrolijk en vrij over een interessante DOGMATISCHE kwestie gaat redeneeren, dan zeg ik eerst: pardon, u heeft geschreven over de ziel van K. S., die broeders wekelijks bestreed, zijn pen misbruikte en dat deed zonder zedelijken ernst; tenzij hobby's berijden als ernstig werk opgevat wordt — buiten de kinderkamer.

U hebt het conflict niet dogmatisch doch ethisch gesteld, anders niet. Was het maar dadelijk zakelijk-dogmatisch geweest!

Wie loopt hier op zijpaden??

Maar nog meer.

Elk debat over de pluriformiteit is hier te vroeg. Logica dwingt eerst de vraag te stellen: is er tusschen de Geref. Kerken en de Chr. Geref. Kerk pluriformiteit? Eerst als dat aangetoond is kan men praten over recht of onrecht van de problemstelling en over de consequenties van eenige oplossing van het probleem, stel, dat het in dien vorm aanvaard was.

Nu ligt hier een taak voor den heer Diemer allereerst, niet voor mij.

Ik heb nu ongeveer zeven jaar lang beredeneerd: tusschen de Chr. Geref. Kerk en de Geref. Kerken BESTAAT GEEN VEELVORMIGHEID (in den bovenbedoelden zin).

Gaat het nu aan, dat de heer Diemer, die over mijn 7-jarig betoog een zeer scherp ethisch oordeel gaf, en die het dus grondig moet overwogen hebben (anders is het spreken van wekelijksch misbruik van scherpsinnigheid ijdel gepraat), mij ineens vraagt: wilt u nu eens gaan praten over de consequenties der pluriformiteitsidee ten aanzien van de Chr. Geref. Kerk??

Laat de heer Diemer eerst eens gaan aanhooren, uit niets anders dan de wederzijdsche officiële belijdenisstukken, dat de Chr. Geref. Kerk andere „formen“ heeft dan de Geref. Kerken. Ik zie best kans, om als een vrouw van haar man wegliep (of omgekeerd) een betoog te gaan houden over de pluriformiteit van het gezelschap-leven onder de sexen. Maar ik zou toch eerst moeten gaan praten over de huwelijkswet en vooraf nagaan, of mijn belooft het gestelde geval raakt. Zoo moest de heer Diemer eerst eens praten over de Geref. belijdenis (het interkerkelijk orgaan weet natuurlijk, dat ik een geloofsartikel belijdt, waarboven staat: dat ieder schuldig is zich bij de ware kerk te voegen). Voordat hij mij vragen stelt over mijn hem onbekende standpunt, moet hij beginnen met wat hij van mij weet. „De Rotterdammer“ behoeft het als blad met dat geloofsartikel niet eens te zijn, volstrekt niet; maar dient, voordat het een interkerkelijke polemie beoordeelt op het punt der interkerkelijkheid (verder ging mijn eerste artikel ook niet; de rest was afweer) beginnen te rekenen met des gecritiseerden kerkelijke belijdenis. En dan komt daarna de kwestie, of de pluriformiteit der kerk hier te pas komt.

Ik kan den heer Diemer verzekeren, dat velen van zijn Chr. Geref. „vrienden“ — mits consequent — van deze zijn problemstelling ook niets moeten hebben, want die roepen ook hardop uit, dat wij tot de Chr. Geref. Kerk moeten komen. Ze schakelen ook de pluriformiteit uit bij de in geding zijnde punten.

Op hun standpunt volkomen terecht. En alleen daarom is de strijd de moeite waard en heeft hij raison. Zoo is dus vandaag de heer D. ook tegen de problemstelling zijner Chr. Geref. vrienden.

Gaarne wacht ik op de voorafgaande betoogen van den heer Diemer.

Evenwel, ik zie aankomen, dat de één of ander weer beweert: een debatershandigheidje.

Daarom sta hier het volgende.

Ik heb voor mijn lezers geen enkele behoefte, om eens te praten over de pluriformiteit in di concrete geval. Voor MIJN plezier begin ik er dus niet aan; ik heb ander werk dan repetitie van wat ook jongelingsverenigingen in haar bronzen hebben en ik zelf reeds herhaaldelijk besprak in 't kort.

Maar anderzijds wil ik met genoegen den heer Diemer te woord staan.

Indien deze er toe komen kan, enkele onjuiste-persoonlijke beschuldigingen terug te nemen en dus begint zijn „opponent“ serieus aan te nemen, wil ik, opdat niemand aan „handigheidjes“ denke, graag na beëindiging van het debat over de andere dingen, geheel afzonderlijk schrijven over die pluriformiteit.

Wil de heer D. in „De Rotterdammer“ de copie hebben, mij best; copie gratis. Wil hij in een ander blad mij laten schrijven, ook best. Maar omdat ik dan louter voor zijn plezier schrijf, moet hij mij dan beloven, mijn heele artikel in „De Rotterdammer“ over te nemen, voor zoover het de pluriformiteit raakt, onder belofte mijnerzijds, dat ik zijn artikel, voor zoover het de pluriformiteit raakt, eveneens onverkort, plaats in het blad, waarin ik het beantwoord.

Het woord is aan den heer Diemer.

Zou hij, om den ernst van een debat mogelijk te maken, dan eerst even willen zeggen, waar precies de door hem gegeven citaten uit Dr. Kuyper, Dr. Jansen, enz. te vinden zijn?

Een abonne van „De Rotterdammer“, die zich verbaasde over het geschrift van den directeur-hoofdredacteur, wijst mij erop, dat dezelfde ds. Jansen, van wien de heer Diemer in zijn „pluriformiteits-artikel een (niet nader aangewezen) citaat geeft, in het tweede deel van zijn artikel in de Chr. Encycl. (uitg. J. H. Kok) zeer scherp onderscheidt tusschen pluriformiteit en lichtvaardige scheuring. De heer Diemer moest dat gedeelte maar eens overnemen in zijn blad (deel IV, bl. 585, kolom 2, regel 19 v. b. en vervolgens). Uit respect voor zijn eigen bron, zijn eigen abonne, zijn eigen vragenstellende vriendschap.

Maar ik vrees. Hij laat liever zijn lezers de volksoepvoeding in handen nemen, b.v. door mij publiek een jaargang van „Pniël“ te doen aanbieden ten geschenke. Blijkbaar begrijpen die lezers niet, dat men een ander standpunt hebben kan, dan „Pniël“, en zijn hoofdredacteur waardeerden. Dat de hoofdredacteur dier lezers dat niet begrijpt, dat is evenwel erger. Overigens stelle ik den heer Diemer plus zijn opvoedende lezers gerust: ik krijg „Pniël“ al gedurende eenige jaren ten geschenke..... van dr. Gunning, den hoofdredacteur zelf. Ze mogen daaruit leeren, dat men over de wegen der „Una sancta“ anders denken kan en toch elkaar persoonlijk kan waardeerden en als christen erkennen.

Maar dr. Gunning schrijft dan ook anders over personen dan de heer H. Diemer. Zijn polemie is evenmin naar „Pniël's“ ziel, als de mijne in „Pniël's“ geest.

Dr. C. Bouma en „De Rotterdammer“ over alastrim en voorzorgsgehoof.

Dr. C. Bouma schrijft in „Geref. Kbl. v. Overijssel en Drente“:

Maar, zooals ik boven schreef, ook op die Christelijke conscientie wordt een aanval gedaan.

In de „Nieuwe Haagse Courant“ van j.l. Zaterdag is een onderhoud opgenomen met Prof. Flu, waarvan ik hier een stukje overneem.

„Wij hebben in ons blad reeds weergegeven de meening van eenige medici over de zich steeds meer uitbreidende „alastrim“, waarbij wel gebleken is, dat de betrokkenen zeer zeker de ziekte niet ongevaarlijk vonden en met eenige vrees vervuld waren voor de toekomst. Het staat nu wel vast, dat we deze lijdens-geschiedenis nog niet achter den rug hebben en velen gaan niet zonder zorg den winter tegemoet, omdat de verwachting is uitgesproken, dat het aantal zieken dan nog wel zal toenemen.

Wij hebben ons gewend tot Prof. P. C. Flu, hoogleeraar in de tropische hygiëne en parasitologie te Leiden, die bekend staat als een uitstekend pokken-kennër, om zijn oordeel over de ziekte te vernemen.

„Het zal U bekend zijn, dat men in zekere Christelijke kringen religieuze en gemoedsbezwaren oppert tegen de inenting?“

„Ik zou haast zeggen, dat die menschen er dan ook maar de gevolgen van moeten dragen, gevolgen, die, zooals nu wel is gebleken, zeer ernstig kunnen zijn. Maar bovendien begrijp ik het niet. Ik kan in heel den Bijbel geen grond vinden voor die gemoedsbezwaren. De religieuze gronden daarvan lijken me dan ook onhoudbaar.“

„Wij staan nu“, aldus onze laatste vraag, „aan het begin van den winter. Hoe zijn uw verwachtingen, nu het koude seizoen intreedt?“

„De praktijk wijst uit, dat de winter altijd de slechtste tijd is voor ziekten als deze. Er is dan ook alle reden om aan te nemen, dat het aantal gevallen zal toenemen, misschien zelfs in ernstige mate en mogelijk in een nog kwaadaardiger vorm. We hopen natuurlijk allen, dat het niet het geval zal zijn, maar mijn verwachtingen gaan in andere richting dan mijn hoop.“

Het doet me leed, dat in een Christelijk blad als de „Nieuwe Haagse“ een dergelijk onderhoud is opgenomen.

Niet om alles. Er zijn uit den aard der zaak ook zinnen in, die zeer goed zijn. Maar tegen een deel der strekking heb ik ernstig bezwaar. Een bezwaar, dat ik in dit blad uiten wil, omdat het artikel der „Nieuwe Haagse“ waarschijnlijk ook heeft gestaan in de (A-R.) „Rotterdammer“, die over ons geheele land gelezen wordt.

Als de tweede zin, dien ik overnam: „Het staat nu wel vast, dat we deze lijdensgeschiedenis niet achter den rug hebben“, niet den zinlozen inhoud heeft, dat er nu nog lijdens aan Alastrim zijn en er nog telkens nieuwe patiënten bijkomen — iets, dat niet in een artikel van een krant behoort te worden neergeschreven om het te weten, dan is ze de uitspraak der verwachting: we zijn er nog niet af, menschen! Er komt nog meer! We zijn nog niet aan het eind!

Precies daarmee klopt de voorlaatste zin van de mededeelingen van Prof. Flu: „Er is dan ook alle reden, om aan te nemen, dat het aantal gevallen zal toenemen, misschien zelfs in ernstige mate en mogelijk in een nog kwaadaardiger vorm“. Deze zin, onheilspellend van dreiging, heeft de interviewer van de „N. H.“ gespatieerd laten drukken. Om de aandacht van de lezers op deze gewichtige woorden te vestigen.

Zulk een toon is niet alleen die van de „Nieuwe Haagse“. Ware zulks het geval, ik zou een anderen weg hebben bewandeld, dien ik trouwens ook in dit geval heb bewandeld. Maar nu die toon begint, ook zelfs in onze Christelijke pers zich steeds luider te laten hooren, moet me toch een woord van verweer van het hart.

Want, lezers, broeders, zooals daar geschreven werd is het niet! Te verwachten is, dat Gods voorzienig bestel den loop ook van dit kwaad regeeren zal; anders niets! Er staat niets vast, dan dat er geen kwaad in de stad is, dat de Heere niet werkt. Dat Zijn Raad den tijd heeft bepaald, waarop deze ziekte weer wijken zal en den graad van uitbreiding, dien ze nemen zal. Er is alle reden, om aan te nemen, dat als het Hem behaagt, ons geheele volk door deze plaag zal worden bezocht en in een kwaadaardigen vorm, dat het dan geschiedt zal, en anders niet!

Dat dergelijke verwachtingen als in het interview werden gezegd door den hoogleeraar, staan te lezen in de ongelooftige pers, die met Gods Voorzienigheid niet rekent, is te verstaan. Maar in een Christelijk blad, men duide het mij niet euvel, als ik het wat scherp zeg, had het niet mogen worden neergeschreven. En dan nog wel gespatieerd! Zeker, dat had mogen worden gespatieerd. Maar dan, om in een Christelijk blad de aandacht te vestigen op zulk een ongelooftuiting, en dan daar tegenover te plaatsen een woord van kloek, Christelijk protest! Maar nu het gespatieerd werd en dus de interviewer zijn instemming betuigt met die uitlating, is deze persman, natuurlijk in een onbewaakt oogenblik, en zonder er bij stil te staan, op het verkeerde spoor gekomen, waarop een Christen niet behoort te gaan.

Maar ik heb nog andere bezwaren. De „Nieuwe Haagse“ heeft aangehaald de woorden van Prof. Flu, dat hij in den Bijbel geen enkelen grond vindt voor de religieuze en gemoedsbezwaren. Deze woorden zijn gespatieerd gedrukt, dus, opdat er de aandacht op valle. Deze woorden zijn bijzonder voor Christenmenschen bestemd om hen in te lichten over wat Gods Woord over dergelijke teedere aangelegenheden zegt. Het is prijzenswaardig, dat een Christelijk blad daarin aan onze menschen voorlichting geeft. Maar dan moet die gegeven worden door Christenmenschen; door mannen, die op dit gebied met autoriteit kunnen spreken.

Prof. Flu ken ik niet. Maar als mijn informatie

juist zijn, en ik heb niet de minste reden, daaraan te twijfelen, dan behoort hij in het geheel niet tot de onzen, maar staat hij geheel aan den anderen kant.

En, als hij niet tot de Christenen mag gerekend worden, maar principieel van niet-Christelijke richting is, dan kan hij ons in dit stuk geen voorlichting geven. Dan twijfel ik in het geheel niet aan de geleerdheid op medisch gebied, maar heeft zijn woord niet de minste autoriteit als het er over gaat, aan Christenen te zeggen, hoe Gods Woord over zaken van hun geloof en hun leven oordeelt. Als in een vrijzinnig blad dergelijke theologische voorlichting wordt gegeven, verwonderen we ons niet. Maar dan laten we die voorlichting ook langs ons heengaan, omdat ze voor ons niet de minste waarde heeft. Maar zijn we nu al zóóver, dat in een Christelijk blad een hoogleeraar, die principieel aan de andere zijde staat, voorlichting geeft over religieuze vraagstukken van Christenen?

Ik bedoel daarbij in het minst niet, iets onvriendelijks te zeggen over den Leidschen hoogleeraar, noch over zijn bekwaamheid, maar spreek alleen over principieele dingen, en in de veronderstelling, dat mijn informatie juist zijn.

En verder vind ik in den Bijbel wel degelijk bezwaar tegen de vaccinatie tegen de pokken op dit oogenblik. Want die inenting is niet ongevaarlijk, maar voor een bepaald procent menschen levensgevaarlijk. Er sterven menschen aan de inenting. In hetzelfde nummer van de „Nieuwe Haagse“, waarin dat gloeiend betoog voor vaccinatie en nog eens vaccinatie was opgenomen, was ook te lezen het volgende berichtje: „Te.... is een geval van verlamming met doodelijken afloop geconstateerd bij een vierjarig kind, dat in Augustus voor koepokken was ingeënt“. Doodeenvoudig! Op de ommezijde van het blad. De keerzijde van de medaille, inderdaad.

In de bladen stond dezer dagen ook te lezen de volgende wijsheid: Vaccinatie en nog eens vaccinatie is het eenige middel, om de ziekte er onder te krijgen. Dan zal een zeker aantal ingeenten bezwijken aan encephalitis. Maar vaccinatie is toch het eenige middel.

En als het zóó staat — dan heb ik tegen de vaccinatie bezwaar op grond van het reeds gebod van Gods heilige Wet: „Gij zult niet doodslaan“. Wat naar onzen Catechismus ook inhoudt: „dat ik ook mijzelf niet kwetse of moedwilliglijk in eenig gevaar begeve“.

En dat laatste doet men wel, wanneer men den regel van Prof. Flu, vaccinatie en nog eens vaccinatie, toe zou gaan passen.

Dan slaan Christenouders voor verschillende mogelijkheden. Als de Alastrim in een plaats heerschen gaat, hoe moet dan worden geredeneerd? Dan is er voor een niet gevaccineerd kind de mogelijkheid, Alastrim te krijgen en de mogelijkheid, na inenting encephalitis te krijgen. Aan beide zou zulk een kind kunnen sterven. Maar in het eerste geval stierf het door Gods slaande hand, in het tweede door het onverantwoordelijk bloot stellen aan een levensgevaarlijke kunstbewerking. Als de zaken zóó staan, is de keuze voor Christenouders niet moeilijk. Ze vallen dan liever in de hand Gods, dan in die der menschen.

Men zegt, dat herinenting ongevaarlijk is. Maar eerste vaccinatie is het zonder twijfel niet.

En als dat zóó is, dan mag men van Christelijke zijde niet meegaan met de vaccinatie-vereeniging, die heden weer opgeld doet. Dan moet voor de Christelijke conscientie andere maatstaf gelden, dan in het hovenangehaalde artikel gewezen werd.

Het is er ver van, dat we de Alastrim niet zouden moeten beschouwen als een ziekte, die misschien ernstig kan worden en tal van sterfgevallen veroorzaken kan. We weten niet, wat Gods voorzienig bestel besloten heeft.

En het is er eveneens ver van, dat we nu maar roekeloos mogen worden en lijdelijk afwachten en lichterhartig de ziekte negeren. Verootmoediging en gebod, gelijk De Van Anken in de „Delftsche Kerkbode“ schreef, behooren ook onder ons volk te worden gevonden.

Maar de voorlichting van ongelooftige medische zijde en van de ongelooftige pers plaatst deze ernstige dingen in een valsche licht. Laat onze Christelijke pers waken, dat ze niet ondoordacht mee op het verkeerde spoor afwijken en ons volk verkeerde voorlichting geven zou.

K. S.

GEREFORMEERDE KERKEN

Tweetal te:

Groningen (de pred.-pl.): J. Wymenga te Charlois (R'dam) en Dr. L. v. d. Zanden te Smilde.

Beroepen te:

Leuven: B. Bouma te Dirksdorp.
Sleen: M. P. Feringa, cand. te Utrecht.
Steenwijk: S. Noorden te Ursum.
Westerlee: J. Rijms, cand. te Hoogeveen.

Bedankt voor:

Borger: M. van Wijk te Oostburg.
Wolfsartdijk: R. de Jager te Nunspeet.

Intrede te:

Doornspijk: T. Sap. Tekst Hand. 14:22.
Drachten: G. Staal. Tekst 2 Petr. 1:19.

Afscheid van:

Klaaswaal: J. Vennet. Tekst Efeze 3:20—21.
Leidschendam: H. J. Kouwenhoven Jr. Tekst Filipp. 1:9—11.
Steenwijk: C. W. E. Ploos van Amstel. Tekst 1 Joh. 4:15, 16.

Overleden:

27 Sept.: J. Spelstra, Em. pred. te Sappeneer. 72 jaar.

Candidaten tot den H. Dienst.

De heer M. P. Feringa, Theol. cand. aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, wonende te Utrecht, Corn. Houtmanstraat 28, zal gaarne een eventueel beroep bij de Geref. Kerk in overweging nemen.

— Ter voorkoming van verder misverstand zij er op gewezen, dat de naam van den heer P. V. Zwaal Jr., Theol. cand., Overtoom 148, te Amsterdam-West, niet mag verward worden met dien van den heer L. Zwaal, Theol. cand., die een beroep aannam naar de Geref. Kerk van Zwammerdam. Cand. F. C. Zwaal Jr., Theol. cand., Overtoom 148, is beroepbaar.

Kerkinstituering.

Voor de instituering van een zelfstandige Geref. Kerk in het Laakkwartier tusschen Den Haag en Rijswijk (Z. H.) is door de Commissie, te deze sake benoemd door de Kerkeraad der Geref. Kerk van Den Haag-Dordt en Rijswijk, een geschrift verspreid, waarin een overzicht van den verrichten arbeid gegeven wordt. De bevolking „over 't spoor“ wordt geschat op 60.000 zielen. Verwacht wordt, dat het aantal Gereformeerden, thans 700, spoedig tot 1400 klimmen zal. Voor kerkbouw is de hand gelegd op een terrein aan de toekomstige IJmstraat. Wanneer een lokaliteit op dien grond is gesticht, kan tot Kerkinstituering worden overgegaan. Voor dit doel worden gelden ingezameld.

Kerkgebouwen.

Te Westerlee heeft de Kerkeraad der Geref. Kerk een perceel bouwgrond aangekocht voor de stichting van een nieuwe, grootere kerk.

Zending.

De A. Pos, miss. predikant der Geref. Kerk te Amsterdam, werkzaam te Djogjakarta, is door de Vergadering van Miss. Dienaren des Woods op Midden-Java aan de Deputaten van de Generale Synode der Gereformeerde Kerken voorgedragen voor de benoeming tot docent aan de Opleidingschool aldaar, ter opvolging van De D. Bakker.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Tweetal te:

Dordrecht: L. de Bruyne te Zwolle en J. Jongeleen te Hilversum.

Rijnsburg: M. Hofstrop te Franeker en S. v. d. Ven te Arnhem.

Beroepen te:

Hillegom: J. W. v. Ree te Barendrecht.
Vlissingen: J. Hovius te Nieuwe-Pekela.

Intrede te:

Amersfoort: P. de Groot. Tekst Coll. 1:28.

Afscheid van:

Bunschoten: H. Hoogendoorn. Tekst Hebr. 13:20 en 21.

GEREF. GEMEENTEN.

Beroepen te:

Aankerkke: A. de Blois te Dirksdorp.
Kampen: J. D. Barth te Vlaardingen.
Veendam: J. D. Barth te Vlaardingen.

Bedankt voor:

Meliskerke: J. D. Barth te Vlaardingen.

NEDERLANDSCH HERVORMDE KERK.

Drietal te:

Leiden (vac. G. H. Beskenkamp): M. Ottevanger te Papendrecht, F. Kijtenbelt te Feyenoord en S. v. Dorp te Den Haag.

Beroepen te:

Aalslanderveen: G. Th. v. Beuskom te IJerske.
Groot-Ammer (toez.) en Lopikerkapel: J. G. Woejterink te Ter Aar.

Heerjans (stad): E. H. Wieringa te Purmerend.
Hillegersberg (2e pred.-pl.): J. H. C. Romijn te Charlois (R'dam).

Houten: E. V. J. Japchen te Maartensdijk (Utr.).
Maartenbroek: G. C. Severijn te Waarder bij Woerden.

Middelburg (vac. Dr. P. J. Cannegieter): Dr. H. W. Obbink te Geldermalsen.

Nijmegen (vac. wijlen J. D. de Hoog): E. D. Spoelberg te Edmond a. d. Hoef.

Ravensteyn en Zoutelande (toez.): F. K. v. Evert, cand. te Den Haag.

Spijkenisse: C. M. Krijger, cand. te Den Haag.

Wijls en Leerbroek (toez.): H. Bout, cand. te Huizen (N. H.).

Winkelstein: L. J. C. Visbeek te Heemse.

Wijngaarden: A. J. v. Rennes, cand. te Zeist.

Zuid-Zijpe: J. H. Moll van Charraan, cand. te Amsterdam.

Aangenomen naar:

Hindeloopen (toez.): J. v. d. Heide, cand. te Amersfoort.

Oldelbroek (vac. J. E. Klomp): J. Kraaj te Staphorst.

Oreanda-Driewegen: B. S. Dijkstra te Sloten (Fr.).

Rijsoord: C. M. Krijger, cand. te Den Haag.

St. Michielsgestel: P. v. d. Lindum te Nieuwkerk (Z.).

Tiel: Dr. J. C. Wissing te Vught.

Usseldonke (toez.): W. H. A. Neldk te Nieuw (W. D.).

Bedankt voor:

Enkhuizen: R. Rijphaagen te Coevorden.

Hoog- en Leegkerk (toez.): Dr. K. Sonies te Stadskanaal.

Hijstermilde: Th. Hettenga te Dantumawoude.

Oudemirdum: A. v. d. Kooij te Kampen.

Spijkenisse: C. M. Krijger, cand. te Den Haag.

Intrede te:

Gouda (H. O. N.): H. L. A. Feykma. Tekst 1 Cor. 4:1 en 2.

Ter Aa (U): Jac. Vermaas, cand. Tekst Joh. 6:35.

Afscheid van:

Echteld: P. L. Kiehl. Tekst 2 Cor. 6:1.

Menaldum: H. W. M. Hupkes. Tekst Hand. 20:32.

Scheveningen: F. J. Röth. Tekst 1 Petr. 1:25a.

Vlissingen: C. L. Voorhoeve. Tekst Joh. 8:58.

Wademaal: A. J. v. Wijngaarden. Tekst Efeze 3:14—21.

Overleden:

27 Sept.: H. Th. Barbas, Em. pred. te Vreeland. 72 jaar.

29 Sept.: J. Beijer, Em. pred. te Nunen. 72 jaar.

CORRESPONDENTIE.

Herinnering.

8 October a.s. wordt gedisponeerd over het abonnementsgeld voor den termijn 1 October 1929—1 April 1930 (ad f. 2,50 en 15 cts dispositiekosten).

In verband hiermede verzoeken wij onze abonne's, die er de voorkeur aan geven het bedrag te remitteren, dit vóór genoemden datum te willen doen. (Postrekening 36000).

De Uitgevers.